

Ter beschikking stellen

Voor medisch-wetenschappelijk onderzoek en onderwijs

Anatomie

Heelkundige Specialismen

Inleiding

In deze brochure van de afdeling Anatomie van het UMC Utrecht vindt u informatie over het ter beschikking stellen van het lichaam aan de wetenschap. We hopen hiermee mogelijke vragen over het ter beschikking te stellen van het lichaam te beantwoorden.

Wat is ter beschikking stellen van de wetenschap?

De meeste mensen worden na hun overlijden begraven of gecremeerd. Maar er is een derde mogelijkheid: u kunt uw lichaam ter beschikking stellen van de wetenschap. Als u dit wilt dan moet dat “bij leven” geregeld worden. Het ter beschikking stellen van de wetenschap heeft impact op de nabestaanden. Het is raadzaam deze brochure goed door te lezen en met uw naasten te praten over de gevolgen van een wilsbeschikking.

Wie zijn lichaam ter beschikking stelt van de wetenschap, schenkt dit aan de afdeling Anatomie van een universitair medisch centrum. Het is een besluit dat zeer gewaardeerd wordt omdat men hiermee na overlijden een grote dienst bewijst aan het medisch onderwijs en onderzoek. Dankzij deze donaties kunnen studenten in de geneeskunde en aanverwante (para)medische studierichtingen veel leren over de bouw van het menselijk lichaam. Bovendien worden de lichamen gebruikt bij de opleiding van medisch specialisten en bij specifieke nascholingscursussen. Een deel van de lichamen wordt gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek zodat de medische kennis kan toenemen.

Hoe gaat de aanmelding in zijn werk?

Het ter beschikking stellen van het lichaam is een regionale aangelegenheid. U stelt uw lichaam ter beschikking aan één van de acht universitaire medische centra van Nederland. Er is geen landelijk registratiesysteem.

De rechtsgeldige manier om uw besluit vast te leggen is het eigenhandig schrijven van een wilsbeschikking. U heeft wellicht de tekst en de benodigde formulieren al ontvangen, anders kunt u ze opvragen bij de afdeling Anatomie. De handgeschreven wilsbeschikking en het ingevulde formulier met persoonsgegevens stuurt u op naar de afdeling Anatomie van het UMC Utrecht. Hiervan wordt een persoonlijk dossier aangemaakt met een specifiek nummer. In dit dossier komen de originele formulieren. U ontvangt vervolgens een tweetal kopieën van de wilsbeschikking en informatie over wat er na het overlijden dient te gebeuren. Het is raadzaam deze papieren zorgvuldig bij uw andere belangrijke documenten te bewaren. Het is tevens verstandig om een kopie van de wilsbeschikking en de meegestuurde informatie te overhandigen aan uw huisarts, huisgenoot en/of naaste verwanten. Dit bevordert te zijner tijd een snelle afwikkeling aangezien zij ons of de daartoe aangewezen begrafenisondernemer spoedig van uw overlijden op de hoogte dienen te stellen.

Mocht u zelf de wilsbeschikking niet meer kunnen schrijven, neemt u dan contact op met de afdeling Anatomie om te informeren of er op een andere wijze kan worden vastgelegd dat uw lichaam voor de wetenschap bestemd moet worden.

Wat gebeurt er na overlijden?

Het lichaam dient binnen 24 uur na overlijden te worden overgebracht naar de afdeling Anatomie van het UMC Utrecht. De afdeling Anatomie heeft er voor gezorgd dat een door haar daartoe aangewezen begrafenisondernemer het transport van het stoffelijk overschot regelt. Deze begrafenisondernemer kan ook de aangifte van overlijden regelen. De afdeling Anatomie vraagt bij de burgemeester verlof tot ontleding aan.

In het UMC Utrecht wordt het lichaam geschikt gemaakt voor onderwijs- en onderzoeksdoeleinden. Het voor ontleding bestemde lichaam heeft hiermee een eindbestemming gekregen. Er vindt daarom na de ontleding geen begrafenis of crematie in de zin van de Wet op de Lijkbezorging plaats. De afdeling Anatomie draagt de verantwoordelijkheid voor het transport en de verbranding van de ontledingsresten. Het is niet mogelijk om een tijdsindicatie te geven; meestal duurt

het één tot drie jaar na overlijden voordat de laatste resten kunnen worden gecremeerd. Het is voor nabestaanden niet mogelijk om de asbus te verkrijgen.

Zijn er kosten verbonden aan het ter beschikking stellen van het lichaam?

Het ter beschikking stellen van het lichaam kost niets. Bovendien komen de kosten van het overbrengen van het lichaam van de plaats van overlijden naar de afdeling Anatomie van het UMC Utrecht voor onze rekening. Het zijn echter uitsluitend deze kosten die voor ons zijn. Wij vergoeden geen andere kosten die in verband met het overlijden gemaakt worden zoals eventuele opbaring in een rouwcentrum, de aangifte van overlijden en het verzenden van rouwkaarten.

Kan het UMC Utrecht een overledene weigeren?

Indien een wilsbeschikking door ons is geaccordeerd en er vervolgens een dossier is aangemaakt, zullen we een lichaam na overlijden in principe accepteren. Desalniettemin behouden wij ons het recht voor een lichaam in bijzondere gevallen te weigeren. Dit kan één van de volgende situaties betreffen:

- Overlijden buiten Nederland. Met de afwikkeling van de procedures om toestemming te krijgen van de bevoegde autoriteiten voor het internationale transport van een stoffelijk overschot als ook met het transport zelf is zoveel tijd gemoeid dat het lichaam bij aankomst niet goed meer geconserveerd kan worden en daarmee ongeschikt is voor ontleding.
- In geval wij geen behoefte hebben aan het lichaam. De aanhoudende crisis omtrent het corona virus heeft voor het anatomie onderwijs in Nederland en het wetenschappelijk onderwijs met gedoneerde lichamen grote gevolgen gehad. Veel activiteiten moesten worden getaakt of sterk gereduceerd worden met als consequentie dat we momenteel veel minder lichamen gebruiken dan vóór de corona crisis. Daarom kan het gaan voorkomen dat we een lichaam na overlijden moeten weigeren. Per melding van overlijden bekijken we de situatie en beslissen we of we het lichaam wel of niet aannemen.
- Ongeschiktheid van het lichaam voor ontleding. Hiertoe worden gerekend ernstige verminkingen, beschadigingen ten gevolgen van een dodelijk ongeval en bepaalde dodelijke infectieziekten. Bovendien mag het lichaam niet zijn

Gezien het bovenstaande kan het verstandig zijn om een begrafenisverzekering of een vergelijkbare verzekering te hebben. Over de meest geschikte verzekering in de gegeven situatie kunt u zich laten informeren door uw verzekeringsagent.

Kunt u terugkomen op uw besluit?

Indien u op enig moment in uw leven uw beslissing wilt herroepen dan is dat zonder enig probleem mogelijk. U dient dit dan schriftelijk kenbaar te maken aan de afdeling Anatomie van het UMC Utrecht. Hierop krijgt u van ons een bevestiging van het intrekken van uw wilsbeschikking. Tevens ontvangt u alle originele formulieren retour. Wij raden u aan die dan te vernietigen.

Staat het UMC Utrecht altijd open voor nieuwe aanmeldingen?

De laatste jaren is er een toegenomen interesse om het lichaam ter beschikking van de wetenschap te stellen. Het aantal mensen dat hun lichaam wil doneren is groter geworden dan de landelijke behoefte. Hierdoor kunnen wij genoodzaakt zijn een tijdelijke inschrijfstop in te stellen. De afdeling Anatomie kan u hierover nader informeren.

Wij vinden het van essentieel belang om tegemoet te komen aan de wensen van hen die al een wilsbeschikking hebben bij de afdeling Anatomie van het UMC Utrecht. Ook ten tijde van een inschrijfstop worden deze mensen na hun overlijden geaccepteerd, met in achtneming van de eerder genoemde uitzonderingen.

Hoe is de privacy gewaarborgd?

De afdeling Anatomie hecht uitermate veel belang aan de privacy van de mensen die hun lichaam ter beschikking van de wetenschap stellen en doet er alles aan deze te waarborgen. Persoonlijke gegevens worden nooit aan derden verstrekt.

De afdeling krijgt niet de beschikking over het medische dossier van de overledene. In onderwijs- en onderzoekssituaties zijn de overledenen slechts herkenbaar aan een nummer dat alleen door geautoriseerde medewerkers van de afdeling Anatomie tot persoonsgegevens kan worden herleid. De lichamen worden alleen gebruikt voor de doelen die de overledene heeft gewenst, namelijk bij te dragen aan medisch onderwijs en onderzoek. Bevindingen die bij de ontleding worden gedaan, worden niet zonder meer aan derden verstrekt.

Fotograferen of filmen in de ruimtes van de afdeling Anatomie is in beginsel niet toegestaan. Toestemming wordt slechts verleend bij bepaalde doelen zoals ten behoeve van wetenschappelijke presentaties of publicaties, of soms in het kader van een artikel of programma voor publieke doeleinden. In dat geval worden duidelijke afspraken gemaakt zodat geen herkenbare informatie wordt vrijgegeven of op enige wijze zichtbaar is.

Wat doet het UMC voor de nabestaanden?

Mensen die hun lichaam ter beschikking van de wetenschap hebben gesteld verdienen onze dankbaarheid en het grootste respect. Ook de nabestaanden zijn we dankbaar voor hun medewerking bij het realiseren van uw wilsbeschikking. Om dit alles tot uiting te brengen, hebben wij een herdenkingsplaquette ontworpen. Deze plaquette hangt in de gang naast het stiltecentrum van het UMC Utrecht en is altijd te bezoeken.

Bij de herdenkingsplaquette hoort een boek waarin wij graag de namen willen schrijven van de overledenen die hun lichaam ter beschikking van de wetenschap hebben gesteld. Hiermee kan de plaquette ook voor nabestaanden een persoonlijk element krijgen. Voor het bijschrijven van uw naam hebben wij uw toestemming nodig. U vindt hiervoor een vermelding op het aanmeldingsformulier.

Ieder voorjaar organiseren wij een herdenkingsbijeenkomst voor nabestaanden van de mensen die in het voorgaande jaar zijn overleden en hun lichaam ter beschikking van de wetenschap hadden gesteld. De nabestaanden worden hier tijdig over geïnformeerd.

Contactinformatie

Neemt u gerust contact met ons op als er vragen onbeantwoord zijn gebleven.

UMC Utrecht
Afdeling Anatomie
Huispost STR.0.201
Universiteitsweg 100
3584 CG Utrecht

Telefoon: 088 75 683 37

E-mail: Anatomie@umcutrecht.nl

Colofon

Uitgave

Anatomie
Heelkundige Specialismen
Maart 2018

Vormgeving

Design & Producties, UMC Utrecht